

Täysistunto

Torstai 5.9.2019 klo 16.00—19.00

15. Lakialoite laiksi lasten kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämisestä annetun lain muuttamisesta

Lakialoite LA 1/2019 vp Terhi Koulumies kok ym.

Lähetekeskustelu

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Lähetekeskustelua varten esitellään päiväjärjestyksen 15. asia. Puhemiesneuvosto ehdottaa, että asia lähetetään työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan. Tämän asian yhteydessä sallitaan keskustelu myös päiväjärjestyksen 16. asiasta. Päiväjärjestyksen 15. asian esittelypuheenvuoron pitää edustaja Koulumies ja 16. asian esittelee edustaja Laiho.

Keskustelu

18.31 Terhi Koulumies kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hyvät edustajat! Tämän aloitteen sisältö on lyhykäisyydessään se, että annettaisiin mahdollisuus esimerkiksi päiväkotien työntekijöitä palkkaaville tarkistaa näiden työntekijöiden rikostaustat joskus myös sen työsuhteen tai virkasuhteen keston aikana. Eli nythän sellainen mahdollisuus on olemassa, jos pysyvään työ- tai virkasuhteeseen palkataan uusi henkilö, mutta ehkä olisi syytä mahdollistaa tällainen tarkistus myös sen työ- tai virkasuhteen kulun aikana myöhemmin. Tämän lain tarkoitus on pääasiassa suojella lapsia esimerkiksi aikuisten heihin kohdistamalta hyväksikäytöltä.

Tämä on tavallaan lakiehdotus yhdessä Mia Laihon tekemän lakiehdotuksen kanssa, ja ne ovat niin kuin pari ja käsiteltävä tavallaan yhdessä. — Kiitos.

18.32 Mia Laiho kok (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä lakialoitteessa esitetään, että lasten kanssa työskentelevien rikostausta selvitetäisiin myös lyhytaikaisissa työsuhteissa. Kuulimme edustaja Koulumiehen esityksen omasta lakialoitteestaan, joka liittyy siihen, että voidaan myöskin työsuhteen aikana tarkistaa, mutta tämä oma osuuteni liittyy myös lyhytaikaisiin työsuhteisiin, koska se on sellainen asia, mikä on ollut selkeä epäkohta työelämässä. Pysyvissä työsuhteissa rikosselvitysote tarkastetaan. Se vaaditaan alaikäisten kanssa työskenteleviltä työsuhteen alussa, mutta sitten on paljon lyhytaikaisissa työsuhteissa toimivia, joilta sitä ei vaadita.

Jos me ajattelemme nykyistä maailmanmenoa ja sitä, minkälaisessa ympäristössä meidän lapset ja nuoret elävät, niin voi hyvin ymmärtää sen, että meillä on paljon ihmisiä, jotka eivät ole hyväksi lapsille, ja jos me pystymme niillä toimin, joilla me vain voimme, suojaamaan lapsiamme, niin meidän on se tehtävä. Kun meillä kouluissa, päiväkodeissa ja erilaisissa muissa julkisissa tehtävissä ja yksityisissä toimin toimitaan paljon alaikäisten

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2019 vp

kanssa, niin meidän pitää pystyä luottamaan siihen, että me voimme jättää lapsemme huolletta päivähoitoon, kouluun tai muuhun toimintaan.

Se, että ote tällä hetkellä vaaditaan vain pysyvissä työsuhteissa, voi itse asiassa edesauttaa sitä, että henkilöitä hakeutuu nimenomaan lyhytaikaisiin työsuhteisiin, hyppää työnantajalta toiselle, ja jos sitten palaakin taas saman työnantajan palvelukseen, niin ei siellä taaskaan kysellä mitään, kun on kyse kuitenkin tämmöisestä lyhytaikaisesta sijaisuudesta. Mutta itse asiassa joku kaksi kuukauttakin on pitkä aika, ja myöskin sinä aikana voidaan saada paljon pahaa aikaiseksi sen lapsen elämässä. Samoin tällä saataisiin mukaan esimerkiksi seurakuntien leiritoiminnat ja muut, joissa ollaan kuitenkin työsuhteessa ohjaajina siellä, ja pystytään tämä harmaa alue kattamaan.

Rikosotteen hankkiminen maksaa 12 euroa, ja sen saa noin seitsemässä päivässä ja varmasti kiireellisissä tapauksissa nopeamminkin, eli kyse ei ole kustannuksiltaan suuresta asiasta. Tässä on kyse siitä, mitä asioita me arvostamme ja mitkä asiat me haluamme nostaa tärkeinä esille. Se on pieni byrokratialisä siellä työhönottamisprosessissa, mutta kun tämä, mikä koskee meidän lapsiamme, alaikäisiämme, heidän suojelemisekseen tehtäviä toimenpiteitä, niin se on todella, todella pieni asia. Niin kuin sanoin, tämä ei ole rahallisesti mikään merkittävä asia.

Toivoisin, että nykyinen hallitus voisi ottaa käsittelyynsä sekä tämän että Terhi Koulu-miehen lakialoitteen ja antaa näille myönteisen tuen.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myönnän lyhyen vastauspuheenvuoron, edustaja Risikko.

18.36 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Tässä on kaksi hyvää lakialoitetta. Silloin aikoinansa kun tuli tämä, että lasten kanssa työskenteleville tehdään rikostaustan selvitys, niin se on saanut kyllä kerta kaikkiaan erinomaisen, hyvän vastaanoton, ja sitä ei kukaan epäile — ja totean, että nämä tarkennukset ovat erittäin hyviä, mitä sekä Koulumies että Laiho ovat tehneet.

Tässä vain pyytäisin harkitsemaan myös sellaista, että myös vanhusten kanssa työskenteleville tulisi tällainen vastaava rikostaustan selvittäminen. Meillä on nimittäin todella paljon vanhusten hyväksikäyttöä siinä mielessä, että esimerkiksi esiinnyttään vaikka vapaaehtoistyöntekijöinä ja voidaan sitten hyödyntää ikäihmisten huonoa kuntoa. Meillä myös hyvin paljon rikosilmoituksia tehdään tämäntyyppisistä. Siitä syystä toivoisin, että tämä tulisi myös vanhuksille, kun meillä tällä hetkellä on tilanne se, että vanhuksille tarvitaan hyvin paljon työntekijöitä tulevaisuudessa. — Kiitos, puheenjohtaja.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Myös edustajilla Essayah ja Kiuru tuntuu olevan halua debattiin, mutta mennään sen jälkeen puheenvuorolistaan. — Essayah ensin, ja Kiuru sitten.

18.37 Sari Essayah kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin tämä lakialoite on ehdottoman tärkeä, mutta erityisesti halusin nyt kiinnittää huomiota tähän edustaja Risikon esille nostamaan vanhuksien kanssa työskentelevien rikostaustan selvittämiseen. Olen itse tästä viime kaudella tehnyt kirjallisen kysymyksen, ja silloinen oikeusministeri vastasi vähän ympäröivästä ja antoi ymmärtää, että tässä tulisi erinäisiä työelämän yhdenvertaisuuteen liittyviä kysymyksiä, jotka saattaisivat nousta pinnalle ja muuta

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2019 vp

vastaavaa. Toivon, että tällä kaudella tämä asia etenisi, koska näitä tällaisia erilaisia väärinkäytöksiä, mitä vanhusten kanssa työskentelevillä on ollut, on noussut julkisuuteen suuri määrä.

Tässä yhteydessä haluan vielä muistuttaa siitä, että meillä on oikeus pyytää näitä vapaaehtoistyöntekijöitä, jotka työskentelevät esimerkiksi vaikkapa urheilujärjestöissä tai erilaisissa lasten kerhoissa ja vastaavissa, toimittamaan oma rikosotteensa, ja sitä kautta myöskin sitten valvoa, minkälaiset henkilöt tuolla lasten vapaa-ajalla työskentelevät.

18.38 Pauli Kiuru kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nämä edustaja Laihon ja Koulumiehen lakialoitteet ovat kannatettavia tavoitteiltaan, ja toivotaan, että ne etenevät. Samoin edustaja Risikon ja Essayahin huomio vanhuspuolesta — juuri näin.

Ensimmäisellä vaalikaudellani, kun olin täällä, käsiteltiin vapaaehtoistoiminnassa tapahtuvaa selvittelyä näistä rikostaustoista, ja silloin meille kerrottiin valiokunnassa, että 20 000:sta 40 000:een selvitystä tulisi vuodessa tapahtumaan, mutta nyt olen ymmärtänyt, että ne selvitysmäärät ovat jääneet aivan murto-osiin siitä, mitä ennakolta arveltiin. Miksi näin, sitä en tiedä, mutta näiden lakialoitteiden käsittelyvaiheessa valiokunnassa varmaan on syytä jos ei muuta nyt ainakin kysyä, onko sillä puolella jotain tehtävissä, että saataisiin tarkemmin selville taustat ihmisiltä, jotka pyrkivät vapaaehtoistoimintaan — joka on kannatettavaa ja erinomaista, mutta sinne mukaan ei saa päästää ihmisiä, joilla on epäselvät tavoitteet ja väärät tavoitteet.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Nyt mennään puhujalistaan.

18.40 Ari Koponen ps: Arvoisa herra puhemies! Nämä molemmat ehdotetut lakialoitteet ovat varsin perusteltuja, mutta näen tarpeelliseksi muuttaa lainsäädäntöä myös siten, että lyhyempiäkin jaksoja lasten parissa työskentelevien henkilöiden taustat tulisi tarkistaa, olivat he sitten vapaaehtoisia, harjoittelussa, toistuvilla vierailuilla tai työsuhteessa. Olemme kaikki varsin hyvin tietoisia siitä, miten päiväkodeissa ja kouluissa on jo toiminut esimerkiksi sotarikollinen monien muiden rikollisten lisäksi. Tämä tilanne on kestävä, ja siihen pitää puuttua välittömästi.

Sytyin myös tästä edustaja Risikon vanhuksia koskevasta ehdotuksesta. — Kiitos.

18.40 Pihla Keto-Huovinen kok: Arvoisa herra puhemies! Kiitos edustajakollegoilleni hyvistä lakialoitteista. Lasten turvallisuuden ja hyvinvoinnin varmistaminen edellyttää, ettemme laiminlyö toimenpiteitä, joilla niitä voidaan edistää. Näissä lakialoitteissa tähdätään nimenomaan turvallisuuden parantamiseen, mikä on meidän lainsäätäjien tehtävä. Tämä on myöskin rikoksia ennaltaehkäisevää toimintaa ja myös meidän lapsiemme suojelua. Tämän vuoksi on tärkeää, että tätä lainsäädäntöä tarkistetaan siten, että työnantajalle annetaan mahdollisuus tarkistaa rikostausta työsuhteen aikana ja myöskin hyvin lyhytkestoisissa työsuhteissa.

Vanhemmat ovat olleet tästä aiheesta ihan aiheesta huolissaan, ja nimenomaan kun mietitään tätä ajankohtaa, pätkätöiden aikakautta, tämä on hyvin pitkä rajausta tähän ajankohtaan nähden, ja se herättää aiheellisesti sen kysymyksen, mahdollistaako se rikostaustaisten työllistymisen alle kolmen kuukauden työpätkiin esim. sijaisuustilanteissa.

Tässä yhteydessä haluan myös tuoda esille sen seikan, minkä jo edustaja Essayah toi esille, että vapaaehtoistyössä, esimerkiksi liikunta- ja urheilujärjestöissä, toimii vuosittain

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2019 vp

yli puoli miljoonaa vapaaehtoista, joista suurin osa on tekemisissä nimenomaan lasten ja nuorten kanssa esimerkiksi urheiluseurojen valmentajina. Rikostaustan tarkistamisen edellytyksistä vapaaehtoistoiminnassa on säädetty, mutta se on vapaaehtoista, se ei ole pakollista, velvoittavaa. Totuus, minkä edustaja Kiurukin toi täällä esille, on se, että niitä pyydetään harmittavan vähän vapaaehtoistoiminnassa. Pyyntöjen määrä on ollut kasvava, mutta se on todellakin vain murto-osa siitä, mitä niitä pitäisi pyytää.

Aikanaan kun eduskunnassa asiaa käsiteltiin, niin valiokunnat olivat erimielisiä tästä asiasta, pitäisikö tarkistamisen olla velvoittavaa vai ei. Lakivaliokunta tuolloin aikanaan omassa lausunnossaan edellytti, että tätä tilannetta seurataan tarkoin ja kokemusten perusteella arvioidaan, tulisiko tätä sääntelyä muuttaa. Viime aikoina esimerkiksi lapsiasiainvaltuutettu on nostanut tätä asiaa esille ja ollut sillä kannalla, että tämän tarkistamisen tulisi olla velvoittavaa nimenomaan myös vapaaehtoistoiminnan osalta. Olen myös itse sitä mieltä, että rikostaustan selvittämisen pitää olla automaatio ja arkipäivää myös vapaaehtoistoiminnassa. — Kiitos.

18.43 Heikki Autto kok: Arvoisa puhemies! Edustajat Koulumies ja Laiho ovat tehneet tärkeät lakialoitteet. On mielestäni tärkeää, että tämä rikostaustan selvittäminen voidaan tehdä lasten parissa työskenteleville tulevaisuudessa sekä lyhytaikaisissa työsuhteissa että toisaalta myöskin työsuhteen jatkuessa eikä vain siinä rekrytointivaiheessa. Tämä parantaa varmasti lasten turvallisuutta. Tässä mielessä todella toivon kyllä nyt tässä lähetekestelussa sitä, että nämä lakialoitteet etenisivät konkreettisesti lain pykäliksi asti. Eduskuntaahan ehkä joskus — ja koko suomalaista poliittista järjestelmää — syytetään vähän siitä, että täällä sellaiset asiat, joita kaikki kannattavat, eivät tunnu millään etenevän ja siten taas eteenpäin menee vääjäämättä sellaisia asioita, joita oikein kukaan ei tunnu kannattavan. Tässä on nyt taatusti sellainen asia, jota varmasti kaikki kannattavat, sitä, että lasten turvallisuutta voidaan parantaa, ja todella kyllä toivon nyt, että tämä tuolla valiokuntakäsittelyssä etenee mietintöön ja täällä suuri sali pääsee sitten nämä lakimuutokset hyväksymään.

18.45 Veijo Niemi ps: Arvoisa puhemies! Aiemmassa työssäni poliisina olen useasti törmännyt tähän todella ikävään ilmiöön, ja nämä aloitteet ovat todella hyvät. Mutta näkisin, että olisi tarve hieman laajentaa tätä esimerkiksi tällaisiin kouluille tarjottaviin oheispalveluihin. Esimerkin kerrottua ymmärrätte hyvin, mistä on kyse.

Elikkä 12-vuotiaita lapsia oli luokallinen ollut luokkaretkellä linja-autolla, ja vanhemmat ottivat sitten minuun yhteyttä luokkaretken jälkeen siinä mielessä, että kyseinen kuljettaja oli useaan otteeseen lääppinyt ja taputellut nuoria tyttöjä, ehdotellut, että lähdetään tämän retken jälkeen hänen luokseen. Asiasta kirjattiin sitten rikosilmoitus, ja selvisi, että kyseinen linja-autonkuljettaja oli vasta pari kuukautta aikaisemmin vapautunut vankilasta törkeistä seksuaalirikoksista, jotka olivat kohdistuneet jopa 5-vuotiaisiin lapsiin. Elikkä tämä täytyisi ottaa huomioon, että myös näiltä oheispalvelun tarjoajilta otetaan rikostaustaselvitys.

18.46 Veikko Vallin ps: Arvoisa puhemies! Tämä on todellakin erittäin hyvä lakialoite ja lisää osaltaan lasten turvallisuutta, kun työnantaja voi varmistaa, että työntekijöillä ei ole rikostaustaa, joka vaarantaa lasten turvallisuuden. Mutta tämän lain pitäisi koskea myös esimerkiksi kouluissa työharjoittelussa olevia. Meillä Tampereella on ilmennyt tapauksia,

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2019 vp

että turvapaikanhakijoita on sijoitettu kouluihin työharjoitteluun, vaikka heidän rikostautansa ei ole saatu selvitettyä lähtömaasta. Olen kysynyt virkamiehiltä, miksi näin on ja ovatko he tietoisia siitä, että koska rikosrekisteriä ei ole voitu tarkastaa, niin vaarannetaan lasten turvallisuus. Minulle on vastattu, että olisi syrjintää olla päästämättä turvapaikanhakijoita esimerkiksi leikittämään tai muuten pelailemaan kouluikäisten lasten kanssa tässä työharjoittelussa. Toivoisin hartaasti, että tämä uusi laki estää myöskin tämäntyyppisen toiminnan kunnissa. Lasten turvallisuuden pitää aina mennä kaiken muun edelle, eikä mikään poliittinen ideologiaakaan voi sitä vaarantaa.

18.47 Mauri Peltokangas ps: Arvoisa puhemies! Päiväjärjestyksen kohdat 15 ja 16, molemmat lakialoitteet, ovat enemmän kuin hyviä. Kiitos lakialoitteiden esiin tuojille.

Lain tulee suojella lapsia ja nuoria ja heidän koskemattomuuttaan ja turvallisuuttaan kaikissa tapauksissa, myös silloin, kun on kysymys lyhyehköistä sijaisuuksista.

Tässä kollega Vallin otti hyvin esille asian, johon olin ajatellut myöskin tarttua. Elikkä tässä kohtaa on syytä ottaa esiin epäkohta, joka huolestuttaa perheitä, isiä ja äitejä ympäri Suomen. Jotkin tahot Suomessa ovat kuskanneet anonyymejä turvapaikanhakijoita kouluilla ja päiväkodeissa. Tämä on kuulemma kotouttamista nopeuttavaa toimintaa. Minä kysyn: mitä tekemistä on paperittomalla aikuisella miehellä päiväkodeissamme? Vanhemmilta lupaa kysymättä monikulttuurikiimaa levitetään kouluihin ja päiväkoteihin aikuisia turvapaikanhakijoita, jopa paperittomia, välineenä käyttäen.

Minun mielestäni meidän lastemme ja nuortemme turvallisuuden nimissä tällainen toiminta jos jokin olisi myös tässä näiden hienojen lakialoitteiden yhteydessä otettava huomioon ja kiellättävä, ehdottomasti, lailla.

18.49 Pekka Aittakumpu kesk: Arvoisa puhemies! Olemme todella tärkeän asian äärelä, ja on hienoa, että keskustelemme nyt täällä salissa sekä lasten ja nuorten että myöskin, niin kuin kuulimme, vanhusten turvallisuudesta. Se on meidän yhteinen asiamme, että huolehdimme, että meidän lapset ja nuoret ja vanhukset ja muut, usein puolustuskyvyttömät, ovat turvassa ja että heitä varjellaan kaikelta pahalta.

On hienoa myös se, että hallitus on nyt ohjelmassaan sitoutunut siihen, että toteutamme seksuaalirikoslainsäädännön kokonaisuudistuksen, jossa lähtökohtana on koskemattomuus ja seksuaalinen itsemääräämisoikeus ja että erityisesti lapsiin kohdistuvien törkeiden seksuaalirikosten vähimmäisrangaistuksia korotetaan. Tämä on oikea linja.

Tässä keskustelussa nousi tärkeänä huomiona esiin myös se, että vapaaehtoisesti lasten kanssa työskentelevien rikostaustoja harmillisenkin vähän tarkistetaan. Jotkin urheiluseurat, seurakunnat, yhdistykset ja järjestöt tekevät sitä, mutta mielestäni nyt näiden lakialoitteiden yhteydessä on erittäin tärkeää huomioida myös tämä ja selvittää se, voisimmeko käytännössä jopa kaikilta vapaaehtoisesti lasten kanssa työskenteleviltä myöskin tarkistaa rikostautat.

Toinen varapuhemies Juho Eerola: Ja nyt vielä lakialoitteen ensimmäiset allekirjoittajat Laiho ja Koulumies.

18.51 Mia Laiho kok: Arvoisa puhemies! Kiitokset hyvästä keskustelusta, ja niin kuin täällä on tullut ilmi, tahtotila on kaikilla varmasti yhtenäinen: tähän asiaan pitää saada muutosta. Ja kun täällä edellisessä puheenvuorossa tuotiin esille, että seksuaalirikosten ko-

Pöytäkirjan asiakohta PTK 27/2019 vp

konaisuudistus on tulossa käsittelyyn, niin toivoisin, että nämä lakialoitteet voisi ottaa esimerkiksi sen käsittelyn yhteydessä tarkasteluun.

Täällä nousi esille myöskin tämä vapaaehtoistyö. Tämä on tosi tärkeä asia. Käytännössä näitä otteita ei toimiteta, kun se ei ole tapa. Se on vain mahdollisuus, joten se ei ole noussut sieltä merkittäväksi asiaksi, mikä on harmi, koska näitä vapaaehtoistöitä tekeviä on paljon, lähinnä vanhempia.

Koulukuljetukset on myöskin kohta, missä — niin kuin tuli esille täällä kuljetuksiin liittyen, oli bussinkuljettajasta kyse — yhtä lailla, koska siellä kuljetetaan yksinäisiä lapsia pitkiä matkoja, on tärkeätä, että myöskin kuljettajilta olisi se tarkastettu.

Sitten täällä nousi esille — edustaja Risikko ja Sari Essayah toivat esille — vanhusten kanssa työskentely, ja myöskin tämä on tärkeä kohta miettiä, millä tavalla me voimme suojella niitä puolustuskyvyttömiä vanhuksia ja myöskin vammaisia, jotka tarvitsevat edunvalvontaa, ettei heitä käytetä hyväksi.

Ja sitten haluaisin ottaa vielä kantaa tähän turvapaikanhakija-asiaan. Siitä, mitä perussuomalaiset nostivat esiin, olen tässä samaa mieltä, että tässä on menty liian pitkälle, että viedään turvapaikanhakijoita, joiden tilanne ja selvittelyt ovat vielä ihan kesken, päiväkoteihin ja kouluihin, ja nimenomaan tässä, että on kyse aikuisista ihmisistä, joita viedään sinne lasten ja nuorten keskuuteen, on vähän mennyt sekaisin tämä integroiminen siinä mielessä, että sitä lähentymistä eri ryhmien kanssa voidaan tehdä toisellakin tapaa kuin niin, että heti mennään alaikäisten kautta. Eli ensin lähinnä aikuisten välillä olisi järkevämpää aloittaa se lähestyminen. — Kiitoksia.

18.53 Terhi Koulumies kok: Arvoisa puhemies! Jotkut ovat kysyneet, eikö voisi vain ilman tämmöistä tarkempaa säätelyä toimia järkevästi ja ikään kuin pyytää näitä joitain työnhakijoita vapaaehtoisesti toimittamaan tämmöisen tiedon siitä, että ei ole syylistynyt vaikkapa justinsa lasten hyväksikäyttöön, palkattaessa heitä vaikka sijaisiksi. Siis näinhän toimittiin joitain vuosia sitten: kun esimerkiksi päiväkotiin palkattiin sijaisia, niin pyydettiin heiltä lyhytaikaisessakin työsuhteessa tämmöistä todistusta. Se jouduttiin keskeyttämään, kun yksi työnhakijoista valitti apulaisoikeusasiamiehelle, että häneltä pyydetään tämmöistä todistusta ja hän ei halua sellaista toimittaa ja että se rikkoo hänen oikeuksiaan. Sitten apulaisoikeusasiamies joutui ottamaan kantaa lainsäädäntöön ja totesi tosiaan, että se on kiellettyä, että ei saa missään tapauksessa pyytää, ja siitä tuli nyt tämä lainsäädännön uudistustarve. Aikaisemmin toimittiin joustavasti oman harkinnan mukaan, mutta nyt siihen ei ole enää mahdollisuutta.

Keskustelu päättyi.

Asia lähetettiin työelämä- ja tasa-arvovaliokuntaan.